

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-114-и
назди МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба
номи академик Бобочон Ғафуров”

(735700, ш.Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбеков, 1)

ТАҚРИЗ

**ба автореферати диссертатсияи Зарифзода Ғайрат Зариф дар мавзун
«Вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860» барои
дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 6.1.1.
Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик)**

Таърихи давлатҳои Осиёи Марказӣ дар нимаи аввали асри XIX ҳамчун яке аз марҳалаҳои муҳимтарини ташаккули низоми муносибатҳои байналмилалӣ ва геополитикӣ дар минтақа мавриди таваҷҷуҳи хоссаи муҳаққиқон қарор дорад. аморати Бухоро дар ин давра на танҳо ҳамчун як воҳиди сиёсии мустақил, балки ҳамчун маркази таъсиргузори ҳарбӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ дар Осиёи Марказӣ эътироф мегардид. Дар замони ҳукмронии амир Насрулло (1826–1860) аморати мазкур ба дараҷаи баланди марказгардонии ҳокимият ноил гардид, сохтори маъмурию низомӣ такмил ёфт ва робитаҳои дипломатӣ бо кишварҳои ҳамсоя ва империяҳои бузург, бахусус Русия ва Британияи Кабир, ба роҳ монда шуданд. Дар чунин замина, омӯзиши ҳамаҷонибаи вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860, ки то кунун дар таърихшиносии ватанӣ ба сифати тадқиқоти мустақил мавриди омӯзиш қарор нагирифта буд, аҳаммияти бузурги илмӣ дорад.

Диссертатсияи Зарифзода Ғайрат Зариф дар мавзӯи мазкур ба пурра кардани ин холигии илмӣ нигаронида шуда, ба таҳлили амиқи масъалаҳои асосии ҳаёти сиёсӣ, идоракунии маъмурӣ, низоми ҳарбӣ, муносибатҳои байналмилалӣ ва низоъҳои мусаллаҳонаи он давра

пардохтааст. Муаллиф дар таҳқиқи худ така ба маҷмуи васеи сарчашмаҳои хаттӣ, аз ҷумла осори муаррихони маҳаллӣ ва шарқшиносони тоинқилобии рус намуда, кӯшиш кардааст, ки тасвири дақиқу воқеии рӯйдодҳоро пешниҳод намояд. Ин кор дар замони муосир, ки таваҷҷуҳ ба таърихи давлатдорӣ ва гендерӣ дар Осиёи Марказӣ афзоиш ёфтааст, на танҳо аз ҷиҳати маърифатӣ, балки аз лиҳози амалӣ низ арзишманд мебошад, зеро таҷрибаи таърихии идоракунии давлатӣ ва муносибатҳои байналмилалӣ метавонад барои ҳалли масъалаҳои муосири минтақавӣ самаранок истифода шавад.

Автореферати диссертатсия, ки дар ҳаҷми 105 саҳифа омода гардидааст, тамоми ҷузъҳои асосии кори илмиро дар бар мегирад. Дар он мубрамиyat, сатҳи таҳқиқи мавзӯ, объект, предмет, мақсад ва вазифаҳои тадқиқот, асосҳои назариявӣ, амалӣ ва методологӣ, пойгоҳи сарчашмашиносӣ, наwgонии илмӣ, нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳо, саҳми шахсии доwtалаб, тасвиб ва амалисозии натиҷаҳо, рӯйхати интишорот, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия, ҳамчунин мазмуни фишурдаи бобҳо ва зербобҳои он ба таври мукамал инъикос ёфтааст. Сохтори автореферат аз ҷиҳати мантиқӣ дуруст сохта шуда, пайдарпайии бобҳо ва зербобҳо ба ҳалли пайдарпайи вазифаҳои тадқиқот равона гардидааст, ки ин аз омодагии баланди методологии муаллиф шаҳодат медиҳад. Муаллиф тавонистааст, ки маводи ҳаҷман зиёдро мутамарказ намуда, мазмуни асосии тадқиқотро ба таври фишурда, вале мукамал пешниҳод намояд, ки барои автореферат ҳамчун шакли мухтасари кори илмӣ талаботи муҳим мебошад. Дар автореферат инчунин тартиби ҳимоя, рӯйхати муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар, инчунин маълумот дар бораи конференсияҳое, ки натиҷаҳои тадқиқот дар онҳо пешниҳод шудаанд, саҳеҳ нишон дода шудааст.

Навгонии илмий тадқиқот дар он зоҳир мегардад, ки муаллиф бори нахуст дар доираи рисолаи номзадӣ масъалаи таърихи ҷарбӣ-сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 20-60-уми асри XIX ҳамчун мавзӯи мустақили илмӣ мавриди таҳқиқи ҳамаҷониба қарор додааст. Дар раванди қор, вай ба таҳлили сарчашмаҳои нодирӣ хаттӣ, аз ҷумла «Зафарнома»-и Хусравӣ, ки то кунун пурра ба ғардиши илмӣ ворид нашуда буданд, пардохта, онҳоро дар заминаи дастовардҳои муносири таърихшиносӣ мавриди омӯзиши амиқ қарор додааст. Дар асоси таҳлили маводи нав, муаллиф вазъи сиёсӣ ҷарбӣ ва робитаҳои байниҳамдигарии аморати Бухоро бо хониғарӣҳои Қўқанд ва Хева, инчунин ислоҳоти ҷарбии амир Насрулло ва сохтори лашкариро ба таври муқоисавӣ баррасӣ намуда, ба хулосаҳои нав ва асоснок дар бораи сабабҳои ноустуворӣ ва омилҳои таназзули сиёсии аморат дар ин давра расидааст. Ин равиш на танҳо доираи донишҳои мавҷударо васеъ мекунад, балки барои пажӯҳишҳои оянда дар соҳаи таърихи сиёсӣ ва низомии Осиёи Марказӣ низ заминаи мустаҳкам фароҳам меорад.

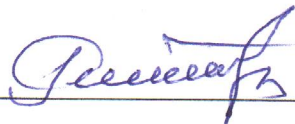
Навгонии тадқиқот инчунин дар он ифода меёбад, ки ҳар як зербоби диссертатсия бо мақсади муайян намудани натиҷаҳои илмӣ ва қомеъҳои пажӯҳишӣ таҳия ғардида, навғониҳо бо андешаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда робитаи мантиқӣ доранд. Ин устувори мазмунӣ ва ягонагии илмӣ қори диссертатсиониро таъмин қарда, онро аз лиҳози методологӣ ва мазмунӣ пурра ва муқамқал мегардонад. Дар қисмати асосии автореферат мазмуни мухтасари қомеъҳо ва зерқомеъҳои диссертатсия пешниҳод ғардидааст, ки дар он таҳлили сарчашмаҳо, вазъи дохилӣ ва қоричии аморат, инчунин тавсифи низомҳои муқаллаҳона ба таври мухтасар, вале ҳамаҷониба оварда шудааст. Махсусан, қоби дуҷом, ки ба вазъи дохилии аморат ва ислоҳоти ҷарбӣ бахшида шудааст ва қоби сеҷом, ки равандҳои сиёсати қоричиро фаро меғирад, аз қиҳати таҳлилӣ ғанӣ буда, хулосаҳои муаллифро ба таври мантиқӣ асоснок мекунанд.

Диссертант муаллифи 3 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 3 мақолаи дар нашрияҳои дигар мебошад. Ин натиҷаҳои илмӣ дар конференсияҳои гуногуни ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ низ мавриди муҳокима ва тасвиб қарор гирифтаанд, ки аз эътирофи ҷомеаи илмӣ ва аҳаммияти мавзӯ шаҳодат медиҳад. Мақолаҳои нашршуда мазмуни асосии таҳқиқотро пурра инъикос намуда, барои шиносоии муфассал бо натиҷаҳои он барои мутахассисон ва хонандагони васеъ замина фароҳам меоранд.

Бо назардошти ҳамаи гуфтаҳо, метавон хулоса кард, ки диссертатсияи Зарифзода Ғайрат Зариф дар мавзӯи «Вазъи низомӣ ва сиёсии аморати Бухоро дар солҳои 1826-1860» аз ҷиҳати мундариҷа, аҳаммияти илмӣ, навгонии методологӣ ва арзиши амалӣ ба талаботи банди 53-и низомномаи Шурои диссертатсионӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ гардидааст, пурра ҷавобгӯ буда, муаллифи он Зарифзода Ғайрат Зариф сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 6.1.1. Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) мебошад.

Доктори илмҳои таърих, профессори

кафедраи таърихи халқи тоҷики

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон **Расулиён Қ.**

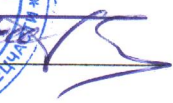
Имзои Қ. Расулиёро

тасдиқ менамоям:

Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои

махсуси ДМТ

 Шодихонзода Э.Ш.